

Politik Bilim

“Türkiye’nin ilk hızlı treni”...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>

24 Nisan günlü gazetelerde yer alan, “*Türkiye’nin ilk hızlı treninin Ankara-Eskişehir arasında deneme seferlerine başladığına*” ilişkin haberler sizin de gözünüze ilişmiştir. İstanbul-Ankara arasında işletilecek hızlı trenleri TCDD, bilindiği gibi, 2005 yılında İspanyol Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles (CAF) firmasına sipariş etmişti. Yâni biz, “**Türkiye’nin ilk hızlı treni**” olarak **İspanyol yapımı** bir tren kullanacağız. Merak ettim, şu İspanyollar, demiryolu taşımacılığına ne zaman başlamışlar; ne zaman vagon ve lokomotif yapımına geçmişler; kısa bir araştırma yaptım. İlginç sonuçlar ortaya çıktı.

Demiryolları İspanya’da nispeten geç ortaya çıkmış. Kaynaklar, bunu, İspanya’nın 19’uncu Yüzyıl’da Batı Avrupa’nın en fakir, en az gelişmiş ve siyasî istikrardan yoksun ülkelerinden biri olmasına bağlıyor. İşletmeye ilk açılan, 1848’de Barcelona-Mataró arasındaki kısa hatmış. 1850’de demiryolu yatırımlarını yabancı sermaye için câzip hâle getiren bir yasa çıkarıldıktan sonra demiryolu yapımı hızlanmış...

İç Savaş sırasında (1936-39) mevcut şebeke büyük ölçüde harap olmuş. Franco rejimi geniş hatları 1940’lı; dar hatları 1950’li yıllarda millileştirmiş. 1950’lerde şehirlerarası ekspreslerin, bozuk hatlar üzerinde neredeyse 100 yaşındaki buharlı lokomotiflerle çekilmesi alışıldık bir durummuş. Ama o dönemlerde bile, İspanya’daki bazı yenilikçi girişimciler ileri tren sistemleri geliştirmeye başlamışlar. 1940’lı yıllarda, İspanyol Talgo firmasının, yolcuların dönemeçlerdeki savrulmaları hissetmemelerini sağlayan ve böylece onları rahatsız etmeden eski hatlar üzerinde daha yüksek hızlara çıkmayı mümkün kılan tren sistemleri (“**Talgo trenleri**”) ticarî adıyla anılan yalpalı trenler) geliştirmesi bunun tipik bir örneği... Bununla birlikte, demiryollarının modernleştirilmesi ve tren teknolojisinde diğer Avrupa ülkelerinin yakalanması, ancak, 1975’te Franco rejimi çöktükten sonra sağlanabilmiş.

1990’lı yıllarda yüksek hız treni işletmeciliğine de başlanmış. İlk yüksek hız tren hattı, Madrid-Sevilla arasında (471 km) inşa edilmiş ve 1992’de işletmeye açılmış. Bu hat üzerinde, İspanyol Ulusal Demiryolu İşletmesi **RENFE**’nin **AVE** kısa adıyla anılan İspanyol Yüksek Hız (**Alta Velocidad Española**) trenleri çalışıyor. **İspanyol yapımı bazı komponentlerin de kullanıldığı** AVE trenleri, Fransızların **TGV** kısa adıyla anılan yüksek hız trenlerinin (**Train a Grand Vitesse**) teknolojisiyle Fransa’da yapılıyor. AVE 100 sınıfı trenler saatte 300 km hıza ulaşabilmekte. RENFE, aynı hat üzerinde, saatte 260 km’ye kadar hız yapabilen geliştirilmiş Talgo trenlerini de (Talgo 200) çalıştırıyor. Talgo firması, tasarım ve imalât konusunda Bombardier firması ile işbirliği yaparak, saatte 350 km’ye çıkabilen yüksek hız trenleri de (Talgo 350) geliştirmiş durumda. Büyük bölümü işletmeye açılmış bulunan Madrid-Barcelona arasındaki yüksek hız tren hattı (600 km) yapımı da son aşamasına gelmiş ve RENFE, gerek bu hat gerekse diğer yeni hatlar için Talgo 350’lerin en büyük müşterisi durumunda.

Kısacası, demiryolu taşımacılığına geç başlayan; üstelik İç Savaş sırasında mevcut sistemi büyük ölçüde harap olan İspanya, günümüzde, demiryolu işletmesini **yüksek hız treni teknolojisini** temel alarak hızla yenilemekte; bunu yaparken de, RENFE eliyle uyguladığı tedarik politikasıyla, kendi imalâtçı firmalarını gözeterek, onların bu teknolojide yetenek kazanmalarını teşvik etmektedir. Eksik olmasın, bizim TCDD de, İspanyol CAF firmasına verdiği siparişle RENFE’ye elinden geldiğince yardımcı olmuştur.

1860'ta demir tavlama ve haddeleme işleri yapmak üzere kurulan CAF'ın tarihçesinde, kaydettiği gelişmelerin kilometre taşları sıralanmıştır. Bunlardan sonuncusunun üzerinde 2005 tarihinin ve altında da şunların yazılı olduğu görüyoruz: *“Türk Demiryolu Şirketi, CAF'a Ankara-İstanbul hattı için 10 Yüksek Hız Treni ihale etti. Bu, Yüksek Hız Demiryolu taşımacılığı tarihinde İspanyol teknolojisi ile yapılan **ilk** ihracattır.”*

CBT. 18 Mayıs 2007